

"РЕЖИСЕРОТ" НА РАМК ВРЗА РАЦЕТЕ ЗА ДА НЕ М МАКЕДОНИЈА

ОВНИОТ ДОГОВОР НИ ГИ ОЖЕМЕ ДА ЈА БРАНИМЕ

Генералот Панде Петровски со својата книга "Сведоштва 2001" отвори една затворена страница во македонската историја. Тој бил на високи функции во ЈНА, а по осамостојувањето на Република Македонија е вклучен во формирањето на АРМ.

Изворно, со документи за текот на, како што тој вели, војната во 2001 година, разговараме и за дел од неодговорените прашања, разјаснувајќи и некои дискутабилни одговори кои ги добиваа граѓаните на Македонија...

Разговорот го водеше:
Жаклина МИТЕВСКА

 Генерале Петровски, пред почетокот на настаните во 2001 година, Танушевци, бевте предвременно пензиониран од службата во АРМ. Велите дека Ве разрешиле затоа што Вашиот план за трансформација на Армијата не се согласувал со планот на МПРИ (тим на воени ветерани). Во што беа разликите?

ПЕТРОВСКИ: Составот на Владата од 1998 г. потпиша договор со компанија на ветерани, која требаше да помогне да се изготви план за стабилизација и за одвраќање од евентуална агресија на Македонија. Планот беше за наредните 5 години. На почетокот на 1999 г. министерот за одбрана Никола Кљусев ме праша: "Генерале, каде се тука тенковите?" Му одговорив: "Тенковите се во касарна", а тој потенцира: "Не, не, каде се тенковите во овој документ?" Му реков: "Не знам, тој документ не сум го видел". Во документот го видов предлогот на МПРИ за тоа каква треба да биде нашата Армија: РМ да има армија со една бригада т.н. лесна пешадиска бригада, со два лесни баталјони и дел од специјалните единици (да нема артилерија, оклопни единици, воздухопловство итн.) Тоа ми беше чудно. Тогаш имавме активен и резервен состав - војници и старешини, околу 120.000, а имајќи предвид дека сме мала држава, сакавме да формираме мала мобилна армија, која ќе дејствува како фактор за одвраќање од евентуална агресија. И министерот Кљусев беше за опцијата која ја предлагав, а тој ме назначи да ја водам реорганизицијата на АРМ. Наша стратегиска определба за наредните 5 години беше да формираме армија во која 50 отсто ќе биде регрутен и 50 отсто професионален состав. Според тој план, АРМ требаше да има 14.000 активен состав војници и старешини, со 50 отсто професионални војници и 50 отсто регрутен состав, со сите родови и служби, артилерија, тенкови итн. Два пати во Брисел го бранев планот, кој го прифатија членките на НАТО, со мали забелешки кои се однесуваа на тоа дали државата може економски да го издржи.

 Која беше целта на МПРИ? Кој ги повика, чија беше одлуката за нивно доаѓање во Македонија?

ПЕТРОВСКИ: Како тим МПРИ работеше во Хрватска, а по извесно време ги протераа. Словенците не ги ни примија. Немам информации дали нашата Владата од 1998 г. ги повика или сами дојдоа.

☀ Сепак, мора да имало нечија одлука за нивно доаѓање, и ако станува збор за одлука на таа Влада, одговорноста за тоа треба да ја сноси таа, пред сè, нејзиниот премиер?

ПЕТРОВСКИ: Тоа не е спорно. Го имам договорот за планот на МПРИ, кој го потпиша тогашниот секретар за одбрана Владо Ѓорески, а Лазе Китановски беше министер за одбрана. Веројатно, најискрена цел беше Армијата да се реорганизира со помош на стручни, искусни луѓе.

☀ Која беше суштинската заднина на МПРИ?

ПЕТРОВСКИ: Не можам стопроцентно да тврдам која беше позадината.

Ни понудија каква армија треба да имаме. Не им го прифативме предлогот. На 26.12.1999 г. министерот за одбрана Кљусев организираше реферирање за претседателот Трајковски да се запознае со состојбата во АРМ и со планот за реорганизација. Началникот на Генералштабот, Трајче Крстевски, реферираше за моментната состојба во Армијата, а јас како негов заменик за тоа каква ќе биде таа по реорганизацијата. Можеби тоа што на присутните намерно им нагласив дека нашиот план веќе е прифатен во Брисел и дека имаме проблеми со МПРИ беше фатално за мене. Потоа претседателот замина за САД. Се врати во јануари, а по неколку дена од ТВ разбрав дека генералот Панде оди во пензија. Не ги исполнував условите за пензионирање.

☀ По Вашето разрешување во медиумите беше објавена информација дека сте разрешени поради одредени "финансиски дубиози"?

ПЕТРОВСКИ: Не стануваше збор за никакви финансиски дубиози. Моето разрешување не беше објаснето. Тоа што кажуваше што ќе ѝ се случи на Македонија доколку го прифати планот на МПРИ беше режија на она што ни се случи во 2001 година. За моето разрешување нема образложение.

☀ Зошто лично не го побаравте образложението?

ПЕТРОВСКИ: Па, не го побарав.

☀ Дали можеби затоа што не Ве послушаа за предупредувањата ни се случи војната во 2001 година?

ПЕТРОВСКИ: Јас тоа не го кажувам, но тоа е очигледно. Во сите планирани кризи, во сите војни, "режисерот", кој е од двор, има таква намера, прво создава кадар кој сè тоа ќе го прифати.

☀ Дали МПРИ е "режисер" на војната, односно како еден тим може да биде во состојба тоа да го направи?

ПЕТРОВСКИ: Не знам кој е "режисерот". Но, тврдам дека војната беше наметната однадвор, со поддршка на некои внатрешни политички структури. Тоа е факт.

☀ Кога ни се случи војна, прифативте да застанете во одбрана на татковината. Во книгата велите дека ни биле понижени и Армијата и народот, а победиле политичарите. Кој е тој што ни ја наметна војната?

ПЕТРОВСКИ: И од книгата се гледа дека некој се обидуваше

војната во Македонија да ја спореди со онаа во Босна, со Словенија, Хрватска. Но, не може да се споредува. Тие се бореа да формираат самостојни држави, а ние веќе девет години имавме држава, армија, доволно јаки безбедносни сили за да се справиме со такви закани.

☀ Сакаше ли некој АРМ да ја направи неспособна?

ПЕТРОВСКИ: Ниту тоа можам да го кажам, ниту да го тврдам. Веројатно проблем беше добивањето на некои отстапки, до кои не можеше да се дојде со политички средства. Некој проценил дека треба да се наметне војна за да се случи сè она што се случи. Со легални политички средства не можат да се добијат некои "права", кои тогаш се бараа, а кој проценил дека до нив може да се дојде со војна, не знам.

☀ Меѓутоа, и почетокот на случувањата е дискутабилен. Како можеше да се случи Танушевци да го дознаеме од медиум, каде беа разузнавачките служби на полицијата и на Армијата?

ПЕТРОВСКИ: Тоа треба да го заклучат граѓаните. И пиле да прелеташе нашата Армија знаеше, и даваше извештаи, кои ги има во Генералштабот. Не може да се каже дека Танушевци било граничен инцидент, во Македонија влезе вооружена војска од друга држава, тоа е агресија, неспорен факт. Друго е дали оние кои, според Уставот, имале обврска да одлучуваат ги презеле потребните мерки. Требало веднаш да се преземе акција, а не проблемот толку да се одолговлекува. Знаеле, но не сакале да преземат акција.

 Меѓународната заедница даде целосна "виза" да го решиме проблемот...

ПЕТРОВСКИ: Не е толку битно, и да не дадеше "виза" ние како легална држава, како суверена самостојна држава, ги имаме сите легални права да ја браниме сопствената територија. Бидејќи меѓународно сме признати како држава не можеме да очекуваме некој друг да ја брани, за тоа имаме и полиција и војска.

 Претседателот на државата по функција е и врховен командант на вооружените сили...

ПЕТРОВСКИ: Нагласувам, прво началникот на Генералштабот Јово Андревски мораше проблемот да го издигне на највисоко ниво. Министерот за одбрана Љубен Пауновски се залагаше за решавање со политички средства. Кога некој ти влегува на твоја територија, за тоа нема политички средства. Според мене, Танушевци беше пилот план за да се види како на таква провокација ќе реагираат државата и военото раководство.

ШЕМА НА ПЛАНОТ НА ОПЕРАЦИЈАТА

АРАЧИНОВО

Ми се јави претседателот и ми нареди: "Генерале, во 13 ч. да се прекинат сите дејства во Арачиново, а ти ќе одиш во хотелот 'Белви' на состанок со НАТО претставници!" Му одговорив: "Разбирам, ама ќе ми треба најмалку еден час да се прекинат дејствата, додека се пренесат наредбите, а покрај тоа авијацијата е подготвена за последниот удар". Во 13,30 ч. да ме известите дека си ги прекинал дејствата!... Бригадниот генерал Звонко Стојановски, командант на ВВ и ПВО, ме информираше: "Од хеликоптерите гледаат бели чаршави на куќите во Арачиново, што да правиме". Му одговорив: "Звонко, во 13 ч. да се прекинат сите дејства, така нареди врховниот командант". Во "Белви" бев околу 14 ч., а пред хотелот новинари, тв-екипи, дипломатски возила итн. Стојановски ме известил дека на радар се фатени 6 авиони ловци бомбардери, кои имаат курс од Италија преку Албанија кон РМ. Си мислам: "Нема шега, НАТО е подготвен и сила да употреби доколку продолжиме со дејствата".

МАПА ЗА ОПЕРАЦИЈАТА "МХ"

ТЕТОВСКАТА ОПЕРАЦИЈА "МХ"

Со претседателот се договорив планот на воената операција да го потпише на 23 март по враќањето од Женева. На 24 март Владо Поповски, член на Советот за безбедност, ме праша: "Панде дали можеш да ги разбиеш терористите во Тетово?" "Ту, да му се невиди, партијата ќе ги направам", му кажав. Владо ми рече: "Претседателот се двоуми, некој таму во Женева го исплашил и цел ден се колеба дали да ја потпише одлуката"... Во 01 ч. на 25 март, му се обратив на врховниот командант: "Господине претседателе, ако за неколку минути не ја потпишете, односно не ја одобрите одлуката за напад, од операцијата која треба денес во 7 ч. да почне, нема ништо, веќе е доцна!"... Се прекрсти, ја потпиша и рече: "Со Господ напред, нека ни е на помош и нека нè чува!"... На 26 март единиците ги зазедоа сите тактички објекти планирани за контрола на просторот. На 27 март предложив да се изврши чистење од останатите терористи во с. Порој и Џепчиште. Ми се јави полковник Јосип Бошевски: "Господине генерале, полицијата се повлекува од с. Порој, добиле таква наредба". Барав објаснување. Министерката Доста Димовска рече: "Генерале, што сакаш ти, граѓанска војна. Ние ни во борбена операција не дејствуваме во тие села - тие граѓани нè поддржаа за време на операцијата"... Порој и Џепчиште останаа базиони за терористите.

 Државните структури долго нè држеа во неизвесност, не знаеја или не сакаа да кажат кој треба да реагира - полицијата или армијата...

ПЕТРОВСКИ: Чекањето за првата акција во Танушевци, период од 26 дена, мораше некако да му се објасни на народот, нешто да му се пласира и да се оправдаат политичките потези.

 Нападот на државата беше од страната од кај Косово, составен дел на СРЈ. Дали на почетокот се одржаа било какви државни контакти затоа што одговорноста за влегувањето на тие Албанци во Македонија требаше ли да ја сноси и Белград?

ПЕТРОВСКИ: Не знам дали на почетокот имало такви средби, не бев присутен. Подоцна имаше, се сретнав со Драган Човиќ, но не од аспект дека сме нападнати од СРЈ, бидејќи тој дел е протекторат под закрила на ООН. И таму не беа само единици од НАТО, во силите учествуваа и други држави кои не се членки на Алијансата. Имав повеќе средби, со Човиќ, со генералот Часлав Крстиќ, со цел како добрососедски држави некои работи да ги координираме.

 Зошто на Трајковски му требаше време за да ја потпише наредбата за "Тетовската акција"?

ПАНДЕ ПЕТРОВСКИ

водевме сметка за ова, тие се граѓани на државава. Многу од нив беа против војната. ОНА масовно се регрутираше по потпишувањето на договорот за прекин на огнот од 5 јули, а кој стапи на сила во 00.00 часот на 6 јули.

Во медиумите се пласираше значителна бројка на терористи, со што не се согласувате. Тврдите дека Арачиново е измислено за војната да се реши со политички средства...

ПЕТРОВСКИ: Тоа го покажувам со извештаите. Арачиново беше инструмент да се прекинат воените дејства и да се седне на маса. "Режисерот" се исплаши, Армијата зајакна, набави софистицирани средства, постоеше опасност да не се постигнат политичките цели ако се продолжи со ваквите дејства. Тогаш ОНА беше во фаза на разбиеност, од нивните единици во Кумановско останаа мали групи кои држеа заложници. Во Тетовско немаа шанса глава да кренат. Се даде проглас сè што е останато да се сконцентрира во Арачиново за да покажат некаква сила. Од воен аспект Арачиново не ни претставуваше ништо. Селото беше опкружено со полиција и со војска, никој не можеше ниту да влезе, ниту да излезе.

Генерале, ако станувало збор за 240 терористи во Арачиново не е ли срам за сите во оваа држава што се дозволи да загинат бранители на Македонија?

ПЕТРОВСКИ: Во право сте, покажавме дека не бевме изградена држава. Армијата и македонскиот народ се понижени од тогашните водачи. Во секоја држава, во системот на раководење и на командовање постојат законски регулативи. По Уставот, претседателот како институција апсолутно е надлежен за употребата на сила, како и премиерот, и никој нема право да се меша, освен Собранието кое донесува одлука дали оваа држава преминува во воена состојба или не. Ако не може да се состане Собранието за тоа одлучува претседателот. Сè ова не е спорно.

КАРПАЛАК

На 5 август бев непријатно изненаден кога преку А1 беше објавена наредбата, строга државна тајна, во која се бараше АРМ со потребна структура и бројни сили да влезе во Тетово, со цел да се оневозможи заземање на градот од страна на терористичките групи на т.н. ОНА... АРМ да се постави на патниот правец Тетово-Јажинце, со цел да ја обезбеди сигурноста на сообраќајот и да оневозможи пенетрирање на терористичките групи од Шара кон селата во Полог. Мислев дека тоа е провокација врховниот командант да му издава наредби на началникот на ГШ преку средства за јавно информирање. На полковникот Симе Спасковски му објаснив и го испратив во Собранието за да се увери дали постои таква наредба... По кратко време ми донесе еден лист испратен по телефакс од Охрид, со потпис на претседателот... Не верував во тоа што го гледав: тој ден неколку пати се слушнав со претседателот, ништо не ми спомна за наредбата. Се обидов да стапам во контакт со Владо Бучковски (МО), но и тој беше недостапен. Во едно бев сигурен, иако наредбата е потпишана од Трајковски, тоа не е негова волја, по содржината и стилот таа личи на неговите советници, што подоцна се потврди. Благодарение на јавното соопштение на наредбата, на 8 август во Карпалак настрадаа неколку војници.

И граѓаните не сфаќаа зошто се прекинуваат акциите, за наводно да се извлечат цивилите, кога беше јасно дека терористите може целосно да се неутрализираат?

ПЕТРОВСКИ: Тие треба да кажат зошто. Сакав да ги посочам инструментите на контрола на оваа криза, значи секоја планирана криза мора да има однапред разработени инструменти до каде може да се оди за таа да не прерасне во неконтролирана граѓанска и поширока војна. Можам да го убедувам врховниот командант до оној момент додека не ми ја потпише одлуката за операција, а потоа настојувам да ја спроведам до крај. А зошто акциите се прекинуваа, па тоа беше негова одлука и негова одговорност.

Навремената реакција задоцни, значи ли тоа дека оние кои нè водеа не беа способни?

ПЕТРОВСКИ: Тоа не може да го рече Панде. Ние имаме институции, претседател, Влада, Собрание...

Планот за повеќето акции им беше познат на терористите. Од каде?

ПЕТРОВСКИ: Да, знаеја, но не знам кој им кажуваше. Ние сме мала држава, сите наши движења беа следени. Почитувајќи ги правилата на Женевската конвенција во врска со војувањето, бев должен секогаш кога одиме во борбени дејства претходно да го предупредам населението, не се кажуваше часот за акција, но се даваше рок луѓето да се иселат. Строго

☀ Дали пратениците, претседателот, тие од Владата... не можеа или не сакаа да сфатат дека некој се коцкаше со државата... Немаше ли кој да каже што се случува со Македонија. Еден генерал рекол: Бугарија ќе ни помогне со 20.000 војска...

ПЕТРОВСКИ: Не ми беше цел во книгата да правам политичка анализа, тоа им останува на историчарите. Семејствата на недолжно загинатите борци имаат право да знаат зошто загинаа нивните деца. Не може јас како генерал да кажам, ајде војско оди во напад. Тоа е процедура. Какви само црни мисли ми доагаа уште на првата, тетовската операција, но знаев дека ако така направам веднаш ќе ме уапсат.

☀ Зошто имаше некоординираност меѓу армијата и полицијата? Дали позади оваа војна се криеја и финансиски малверзации, кои требаше да се скријат во "оправдувањето" за "24-часовната војна", односно тие ја прифатија токму поради парите?

ПЕТРОВСКИ: За финансиските малверзации и за таа страна на војната знаат оние кои ги правеле. Според меѓународната дефиниција за војна секое нарушување на територијалниот интегритет од туѓа армија е почеток на агресија. Мене и на сите старешини ни беше најтешко, ние водевме војна со сите капацитети. Се заговараше да се прогласи воена состојба, а не се прогласи ниту кризна. Јасно е дека рацете ми беа врзани. Токму поради недефинирањето на она што се случи во 2001 година нашите борци и денес не можат да остварат некоја права, дури не им се признава и правото на осигурување.

☀ Полицијата му дала оружје на населението, ги оставила сами да се бранат...

ПЕТРОВСКИ: Не знам, за тоа прв пат дознав на состанокот кај Трајковски. Таму беше Томислав Стојановски Бомбај, кој водеше делегација од селата.

☀ Генерале, гледајќи телевизија човек добиваше впечаток дека се пука од небо, земја, воздух, од сите страни...

ПЕТРОВСКИ: Тие пукаа со средствата со кои располагаа, со дел од противтенковско оружје, золји, за кои не беа оспособени да ги употребуваат. Потоа многу од нив ги најдовме само отворени. Но, ако знаеја... Битно е што од наша страна беше пресметано каде ќе падне секое зрно. Не ја урнавме црквата на Калето, ниту џамија, кука од каде што не се дејствувало од спротивната страна.

☀ По Карпалак поднесовте оставка, но Методи Стамболиски не сакаше да ја прифати функцијата началник на Генералштабот...

ПЕТРОВСКИ: Ме замолија да останам и да помагам во разрешувањето на кризата, односно останав до 29.9.2001 година, кога со Указ на претседателот бев поставен за советник на министерот за одбрана, за развој и употреба на АРМ. Се случуваа чудни работи, имаше опасност или да дојде до граѓанска војна или до поделба на Македонија, да се создаде нов хаос. И пред потпишувањето на Рамковниот договор, "режисерот" употреби инструмент за заплашување, наводно т.н. ОНА ќе изврши напад на Сарај на 13, а алтернативно на 14 август. Јасно е што значи тоа кога на 13 август во Охрид требаше да се потпише Договорот. Цел беше или да се забрза потпишувањето или некој да се исплаши ако случајно му текне да не го стави својот потпис.

☀ Љуботенската акција...

ПЕТРОВСКИ: Оваа акција беше целосно изненадување за ГШ и за МО. Првите сознанија ги добив од звукот на експлозиите кои ме разбудија во 6 часот утрото во неделата, во мојот кабинет.

☀ Во Радуша беше повлечена полицијата...

ПЕТРОВСКИ: Тоа беше уште ден обид да се создаде општ хаос во Македонија. Но, тоа не го дозволивме. Не дозволивме да загинат дваесеттина борци во караулата во Радуша и презедовме акции за засилување.

☀ Како што минува времето сè поголемо е чувството на срам. Што ќе им кажеме на поколенијата, зошто загинаа нашите борци?

ПЕТРОВСКИ: А, како ми е мене! Радовановиќ ми рече: "Господине генерале, благодарен сум што оставивте сознание за нашите деца, кои ќе прочитаат и сами ќе извлечат заклучок", а проф. д-р по историја ми рече: "Генерале, сте напишале македонски буквар за 2001 година". Не ми беше цел некој да го обвинувам, туку ова да биде поука за да не ни се случи никогаш повеќе. Треба да ја направиме анализата на 2001 година зашто нашите Македонци секогаш страделе од сами себе.